

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาคผนวก ก
แนวทางการสัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แนวทางการสัมภาษณ์
งานวิจัยเรื่อง “สหกรณ์การเกษตรกับการจัดการความรู้ : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์
การเกษตรเกษตรวิสัย จำกัด”
ส่วนที่ 1 บริบทขององค์กรที่ศึกษา
(สัมภาษณ์คณะกรรมการเจ้าหน้าที่สหกรณ์)

ข้อมูลทั่วไปขององค์กร

1. ประวัติความเป็นมาของสหกรณ์
 - เกิดขึ้นได้อย่างไร เมื่อไหร่ ดำเนินการอย่างไร
 - สมาชิกแรกตั้งเท่าไหร่
 - สภาพทั่วไปของรูปแบบสหกรณ์การเกษตรคืออะไร
 - มีเหตุการณ์สำคัญอะไรบ้าง
 - ผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร (อดีต-ปัจจุบัน)
2. พัฒนาการของสหกรณ์
 - ผลการดำเนินงานจากอดีตถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร
 - ด้านสมาชิก กิจกรรม ผลประกอบการ และเหตุการณ์สำคัญ
3. การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์
 - ธุรกิจของสหกรณ์มีอะไรบ้าง
 - ธุรกิจสินเชื่อคืออะไร ทำอย่างไร
 - ธุรกิจการซื้อคืออะไร ทำอย่างไร
 - ธุรกิจการขายและการแปรรูปคืออะไร ทำอย่างไร
 - ธุรกิจการรับฝากเงินคืออะไร ทำอย่างไร
 - ธุรกิจการส่งเสริมอาชีพคืออะไร ทำอย่างไร
 - ธุรกิจการบริการคืออะไร ทำอย่างไร
4. การบริหารจัดการของสหกรณ์
 - รูปแบบการบริหารจัดการ
 - อำนาจหน้าที่คณะกรรมการ
 - โครงสร้างการบริหารจัดการ

แนวทางการสัมภาษณ์

งานวิจัยเรื่อง “สหกรณ์การเกษตรกับการจัดการความรู้ : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์

การเกษตรเกษตรวิสัย จำกัด”

ส่วนที่ 2 การจัดการความรู้ในองค์กร

สภาพด้านการจัดการความรู้ของสหกรณ์

1. วิธีการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในองค์กรและส่งผลให้องค์กรสามารถแก้ไขปัญหาได้ คืออะไร มีวิธีดำเนินการอย่างไร ผลเป็นอย่างไร
2. วิธีการที่ดำเนินการแล้วองค์กรประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร คืออะไร มีวิธีดำเนินการอย่างไร ผลเป็นอย่างไร
3. ในการดำเนินธุรกิจขององค์กร เกิดกระบวนการเรียนรู้ องค์กรความรู้ใหม่ที่น่าไปสู่การปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไร มีกระบวนการอย่างไร
4. องค์กรความรู้ที่จำเป็นที่องค์กรได้เรียนรู้เพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จ หรือเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรมีหรือไม่ ดำเนินการอย่างไร เกิดผลอะไรต่อองค์กร
5. เครื่องมือและกลไกสำคัญในกระบวนการจัดการความรู้คืออะไรบ้าง

แนวทางการสัมภาษณ์

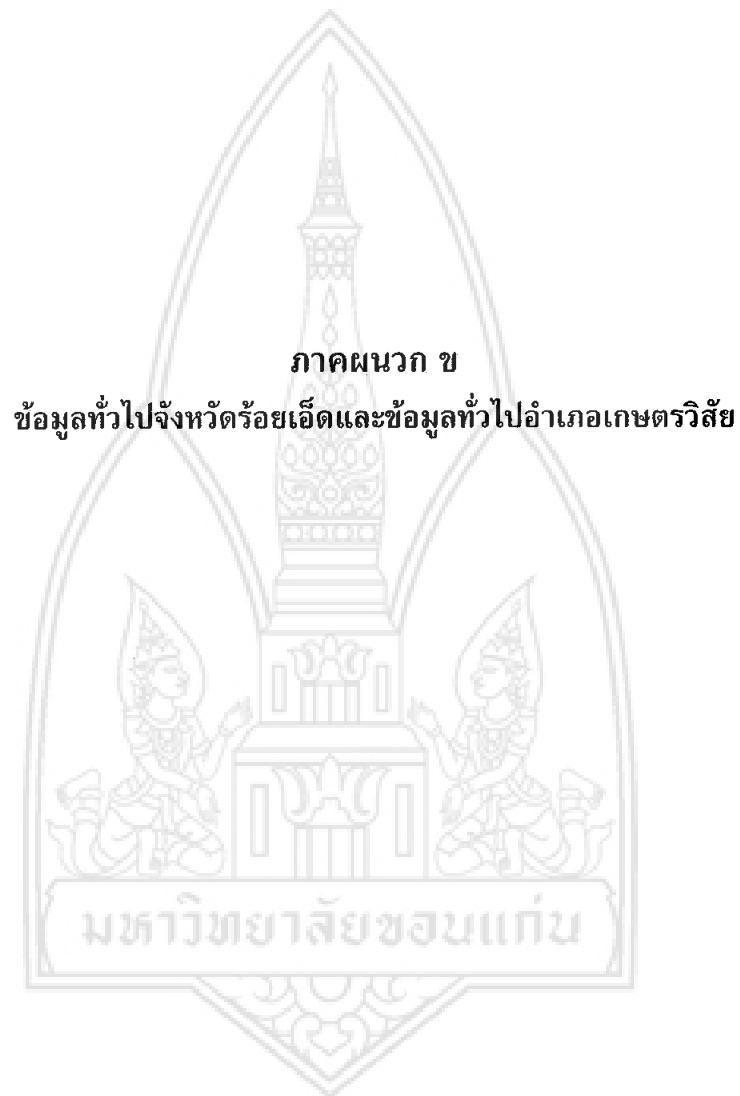
งานวิจัยเรื่อง “สหกรณ์การเกษตรกับการจัดการความรู้ : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์

การเกษตรเกษตรวิสัย จำกัด”

ส่วนที่ 2 การจัดการความรู้ในองค์กร (สัมภาษณ์แบบเจาะลึกและสนทนากลุ่ม)

การจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์กร และการจัดการความรู้เกี่ยวกับข้าวหอมมะลิ

1. วิธีการหรือการได้มาซึ่งความรู้มาจากไหน
2. วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ทำอย่างไร
3. มีการนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้หรือไม่ อย่างไร
4. ผลของการจัดการความรู้คืออะไร อย่างไร

ภาคผนวก ข

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดร้อยเอ็ดและข้อมูลทั่วไปอำเภอเกษตรวิสัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดร้อยเอ็ด

วิสัยทัศน์จังหวัดร้อยเอ็ด

“มุ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิชั้นดีสู่ตลาดโลก ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพฝีมือแรงงานเพื่อสร้างรายได้ และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน”

ประเด็นการพัฒนา

ประเด็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับข้าวหอมมะลิ

ประเด็นที่ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี

กลยุทธ์ 1) พัฒนาการผลิตข้าวเปลือกขาวดอกมะลิ 105

กลยุทธ์ 2) เพิ่มประสิทธิภาพการแปรรูปข้าวสารหอมมะลิ

กลยุทธ์ 3) พัฒนาการตลาดข้าวหอมมะลิ

กลยุทธ์ 4) พัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดร้อยเอ็ดตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างละติจูดที่ 15 องศา 24 ลิปดาเหนือ ถึง 16 องศา 19 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 103 องศา 16 ลิปดาตะวันออก ถึง 104 องศา 21 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 512 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 8,299.46 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,187,156 ไร่ มีเขตแดนติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ หลายจังหวัดดังนี้

ทิศเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือ จรดจังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ จรดจังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันออก จรดจังหวัดยโสธร

ทิศตะวันออกเฉียงใต้ จรด จังหวัดศรีสะเกษ

ทิศใต้ จรดจังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันตก จรดจังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 120-160 เมตร มีภูเขาทางตอนเหนือซึ่งติดต่อกับเทือกเขาภูพาน บริเวณตอนกลางของจังหวัด มีลักษณะเป็นที่ราบลูกคลื่น บริเวณตอนล่างมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำมูลและสาขา ได้แก่ ได้แก่ลำน้ำชี ลำน้ำ

พลับพลา ลำน้ำเตา เป็นต้น บริเวณที่ราบต่ำอันกว้างขวาง เรียกว่าทุ่งกุลาร้องไห้ มีพื้นที่ประมาณ 80,000 ไร่ มีลักษณะเป็นที่ราบแอ่งกระทะ

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดร้อยเอ็ดได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ สภาพภูมิอากาศอยู่ในประเภทฝนเมืองร้อน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,196.8 ลูกบาศก์ มิลลิเมตร ฝนตกชุกในเดือนมิถุนายนถึงกันยายน อากาศร้อนแห้งแล้งในเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน

การเมืองการปกครองและประชากร

การปกครองแบ่งออกเป็น 20 อำเภอ 192 ตำบล 2,444 หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 17 แห่ง (เทศบาลเมือง 1 แห่ง และเทศบาลตำบล 16 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล 186 แห่ง มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,310,259 คน แยกเป็นชาย 654,508 คน หญิง 655,751 คน โดยมีอำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด 118,789 คน รองลงมาได้แก่ อำเภอเสลภูมิ มีจำนวน 108,063 คน และอำเภอสุวรรณภูมิ มีจำนวน 106,451 คน สำหรับอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอจังหาร โดยมีอัตราความหนาแน่น 295 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด มีอัตราความหนาแน่น 240 คนต่อตารางกิโลเมตร และอำเภอเชียงขวัญมีอัตราความหนาแน่น 215 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยอัตราความหนาแน่นโดยเฉลี่ยของจังหวัดอยู่ในระดับ 158 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยประชากรมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กลุ่มไทย-ลาว เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองเดิม อาศัยทั่วไปในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด

กลุ่มไทย-เขมร เป็นคนที่อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด แต่มีบรรพบุรุษที่มีเชื้อสายเขมร อยู่ในอำเภอสุวรรณภูมิ และเกษตรวิสัย

กลุ่มไทย-ส่วย เป็นคนที่อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด มีเชื้อสายเป็นชาวส่วยหรือกูย อยู่บริเวณอำเภอสุวรรณภูมิและอำเภอโพนทราย ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มภูไทหรือผู้ไทย เป็นกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอเมยวดี หนองพอก ซึ่งติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์ โยโสธร และมุกดาหาร

กลุ่มไทยอ้อ เป็นกลุ่มที่มีเชื้อสายมาจากแขวงคำมวน ประเทศลาว อาศัยอยู่ในเขตอำเภอโพธิ์ชัย

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนอพยพเข้ามาอาศัยในจังหวัดร้อยเอ็ดในภายหลัง ได้แก่ กลุ่มไทย-จีน กลุ่มไทย-ยวน กลุ่มไทย-แขก

การศึกษา

การศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดได้ริเริ่มอย่างแบบตะวันตกนั้นได้เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2453 โดยพระครูอดุลยศีลพรต เจ้าอาวาสวัดศรีมงคล (ปัจจุบันคือวัดสระทอง) อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ตรงกับเวลาที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มขยายการศึกษาไปสู่หัวเมืองต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2454 รัฐบาลจึงได้มอบหมายให้ราชบุรุษจันทร์มาเปิดโรงเรียนอย่างเป็นทางการที่วัดศรีมงคลโดยได้ตั้งชื่อว่า โรงเรียนวัดศรีมงคล ปลาย พ.ศ. 2456 จึงได้ย้ายมาทำการสอนที่อาคารที่ว่าการอำเภอเก่าริมคูเมือง พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนประจำมณฑลร้อยเอ็ด และตั้งเป็นโรงเรียนประจำมณฑลร้อยเอ็ด (ร้อยเอ็ด มหาสารคาม และกาฬสินธุ์) ซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย เนื่องจากโรงเรียนประจำมณฑลร้อยเอ็ดเปิดสอนเฉพาะนักเรียนชาย จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนประจำมณฑลหญิงขึ้นในปี พ.ศ. 2462 โดยได้แยกออกมาทำการเรียนการสอนบริเวณนอกคูเมืองทางทิศใต้ ซึ่งปัจจุบันคือ โรงเรียนสตรีศึกษา ต่อมารัฐก็ได้พยายามส่งเสริมการศึกษาระดับมัธยมศึกษามากขึ้น โดยได้จัดตั้งโรงเรียนวิสามนัญประจำอำเภอจนครบทุกอำเภอในปี พ.ศ. 2513 จนกระทั่งปัจจุบันจังหวัดร้อยเอ็ดมีการจัดการศึกษาในทุกระดับ การศึกษาทั้งระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับอุดมศึกษามีสถานศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด 2) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

สถานที่สำคัญ

บึงพลาญชัย

บึงพลาญชัยร้อยเอ็ดบึงพลาญชัยตั้งอยู่บริเวณกลางเมืองร้อยเอ็ด ถือเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด มีลักษณะเป็นเกาะอยู่กลางบึงน้ำขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 2 แสนตารางเมตร เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ตกแต่งเป็นสวนไม้ดอกขนาดใหญ่ มีพรรณไม้ต่าง ๆ รมรื่น และในบึงน้ำมีปลาชนิดต่าง ๆ หลายพันธุ์ มีเรือจักรยานน้ำและเรือพายไว้บริการประชาชนพายเล่นในบึง นอกจากนั้นยังใช้เป็นสถานที่จัดงานเทศกาลของจังหวัด รวมทั้งจัดมหรสพต่าง ๆ ภายในบึงพลาญชัยยังมีสิ่งก่อสร้างที่น่าสนใจคือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เป็นของคู่บ้านคู่เมืองที่ชาวร้อยเอ็ดเคารพนับถือ และเชื่อว่าเจ้าพ่อจะช่วยลดบันดาลให้ชาวเมืองมีความสุข คิดสิ่งใดสมปรารถนา จึงเป็นสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่ชาวเมืองร้อยเอ็ดจะพากันมากราบนมัสการขอพรเป็นประจำ พระพุทธรูปปางลีลาขนาดใหญ่ กลางสวนดอกไม้ พานรัฐธรรมนูญ และนาฬิกาดอกไม้พลาญชัย มีลักษณะเป็นน้ำตกจำลอง และรูปปั้นสัตว์ต่าง ๆ คล้ายสวนสัตว์ สนามเด็กเล่น และสวนสุขภาพ เป็นสวนออกกำลังกาย เพื่อให้ประชาชนได้ออกกำลังกาย อันเป็นการเสริมสร้างพลานามัยแก่ชาวร้อยเอ็ด

พระมหาเจดีย์ชัยมงคล

พระมหาเจดีย์ชัยมงคลพระมหาเจดีย์ชัยมงคล ตั้งอยู่บริเวณวัดผาน้ำทิพย์เทพประสิทธิ์วราราม ตำบลโคกสว่าง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ระยะทางจากตัวเมืองร้อยเอ็ดประมาณ 80 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นมหาเจดีย์ขนาดใหญ่ที่วิจิตรพิสดาร ใช้ศิลปกรรมร่วมสมัยระหว่างภาคกลางและภาคอีสานเป็นการผสมกันระหว่างพระปฐมเจดีย์และพระธาตุนม ใช้งบประมาณก่อสร้างถึงปัจจุบันกว่า 3,000 ล้านบาท ดำเนินการสร้างโดย “พระอาจารย์ศรี มหาวิโร” ซึ่งเป็นศิษย์พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พระมหาเจดีย์นี้ออกแบบโดยกรมศิลปากรเป็นสีขาวตกแต่งลวดลายระการตาด้วยสีทองเหลืองอร่าม รายล้อมด้วยเจดีย์องค์เล็กทั้ง 8 ทิศ สร้างในเนื้อที่ 101 ไร่ กว้าง 101 เมตร ยาว 101 เมตร ความสูง 101 เมตร รวมยอดทองคำเป็น 109 เมตร ใช้ทองคำหนัก 4,750 บาท หรือประมาณ 60 กิโลกรัม ภายในองค์พระมหาเจดีย์เหมือนอยู่บนวิมานแดนสวรรค์ ชั้นที่ 1 เป็นห้องโถงกว้างใหญ่ ใ่อ่า ผั่งจารึกนามทานาธิบัติต่าง ๆ ใช้เป็นห้องประชุม บำเพ็ญบุญ ชั้นที่ 2 เป็นห้องโถงใ่อ่าเช่นกัน ผั่งจัดตั้งรูปพระพุทธรูปประวัติลวดลาย ไทยวิจิตรพิสดาร ชั้นที่ 3 เป็นที่ประดิษฐานรูปพระณาจารย์ ปราชญ์อีสานในอดีต เป็นรูปเหมือนสลักหินอ่อน และหุ่นรูปเหมือนพระสุปฏิปันโน 101 องค์ ชั้นที่ 4 จัดเป็นพิพิธภัณฑ์แสดงวัตวาทาราม สถานปฏิบัติสมณะวิปัสสนา กรรมฐานที่หลวงปู่ศรี เคยบำเพ็ญธรรมมา ชั้นที่ 5 บันไดเวียน 119 ชั้น เป็นห้องโถงรูปประฆัง 8 เหลี่ยมบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

ประเพณีบุญผะเหวด

ผะเหวดเป็นบุญประเพณีที่มีการเทศน์มหาชาติเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเฉพาะจังหวัดได้กำหนดให้เป็นงานประเพณีประจำปีของจังหวัดและจัดได้ยิ่งใหญ่มากเป็นไปตามฮีต 12 หมายถึงเดือนสี่มีการทำบุญผะเหวดดังกล่าวไว้ในฮีตว่า “ฮีตหนึ่ง พอถึงเดือนสี่ได้ให้เก็บดอกบุปผา หามาลาดวงหอมสู่นกเก็บไว้ อย่าได้โลคองนี้เสียศรีสุญเปล่า หาเอาตากแดดไว้ได้ทำแท่นสูคน อย่าได้โลหนี่เว้นแนวคองตั้งแต่เก่า ไฟทั้งหลายสิแล่นเข้าเผาบ้านสิล้อมสุญเต้” มูลเหตุแห่งการทำ มีกล่าวไว้ในหนังสือมาลัยหมื่นมาลัยแสนว่า ครั้งหนึ่งพระมาลัยให้ไปไหว้พระธาตุเกษแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ได้พบและสนทนากับพระศรีอาริย์เมตไตรย พระโพธิสัตว์ ผู้ซึ่งจะได้จุติกาลลงมาเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ทราบความประสงค์ของมนุษย์จากพระมาลัยแล้วจึงสั่งความกับพระมาลัยว่า “หากใครต้องการจะพบและเกิดในสมัยพระศรีอาริย์ให้ทำแต่ความดี อย่าฆ่าพ่อตีแม่ สมณชี พรหมณ์ ครูอาจารย์ อย่าทำร้ายพระพุทธเจ้า อย่าขยงสงฆ์ให้แตกกัน และต้องฟังเทศน์มหาชาติให้จบทุกกัณฑ์ในวันเดียว ท่านทั้งหลายจะได้เกิดร่วมและพบพระองค์” ด้วยเหตุนี้เอง ชาวร้อยเอ็ดจึงได้พากันทำบุญผะเหวดและไปฟังเทศน์มหาชาติทุกปี โดยกำหนดเอาวันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์แรกของเดือนมีนาคมเป็นวันจัดงาน

ทุ่งกุลาร้องไห้

ทุ่งกุลาร้องไห้ทุ่งกุลาร้องไห้ เป็นที่ราบขนาดใหญ่มีพื้นที่ประมาณ 2 ล้านไร่ อยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดร้อยเอ็ด การที่ได้

เชื่อว่าทุ่งกุลาร้องไห้ มีเรื่องเล่าสืบกันมาว่า ชนเผ่ากุลาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยจากเมืองเมาะตะมะ ประเทศพม่า ได้เดินทางมาค้าขายผ่านทุ่งแห่งนี้ ต้องใช้เวลาเดินทางหลายวัน ไม่พบหมู่บ้านใด ๆ เลย น้ำก็ไม่มีดื่ม ดินไม้ก็ไม่มีที่จะให้รมเงา มีแต่ทุ่งหญ้าเต็มไปหมด พื้นดินเป็นทราย เดินทางยากลำบากเหมือนอยู่กลางทะเลทราย ทำให้คนพวกนี้ถึงกับร้องไห้ ในอดีตทุ่งกุลาร้องไห้ในฤดูแล้ง พื้นที่ส่วนใหญ่จะแห้งแล้งมาก ส่วนในฤดูฝนน้ำจะท่วมทุกปี ใต้พื้นดินลงไปเป็นน้ำเค็ม ไม่สามารถทำการเกษตรได้ หลังจากที่ได้มีการพัฒนาที่ดินแล้ว ทุ่งกุลาร้องไห้ได้กลายเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่สำคัญของประเทศ และกลายเป็นอยู่ข้าวอุ่นน้ำที่มีชื่อเสียงของไทย

ข้อมูลทั่วไปอำเภอเกษตรวิสัย

อำเภอเกษตรวิสัย เป็นอำเภอชั้น 2 ของจังหวัดร้อยเอ็ดมีอาณาเขตกว้างขวางและเก่าแก่มาก มีประวัติความเป็นมาพอมือหลักฐาน จากคำเล่าสืบต่อกันมาว่าอำเภอเกษตรวิสัยเดิมชื่อ “เมืองเกษ” มีพระศรีเกษตรราธิไชย (เหง้า) เป็นอุปราชผู้ขอตั้งเมืองขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 มีพระบรมราชโองการให้ตั้งเมืองขึ้นใหม่ที่บ้านดอนเสาธง (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอพนมไพร) แต่พระศรีเกษตรราธิไชย (เหง้า) ผู้รับราชโองการเห็นว่าบ้านดอนเสาธงอยู่ในทำเลที่ไม่เหมาะสม จึงขอพระบรมราชานุญาตเปลี่ยนที่ตั้งเมืองใหม่จากบ้านดอนเสาธง มาตั้งที่บ้านกู่กระโดน ซึ่งสมัยนั้นอยู่ในเขตเมืองสุวรรณภูมิเพราะเห็นว่าเป็นทำเลที่เหมาะสมมีความอุดมสมบูรณ์ดี และได้รับพระบรมราชานุญาตให้ขนานนามว่า “เมืองเกษ” เชื่อกันว่าที่ได้ชื่อว่าเมืองเกษ เพราะดินแดงแห่งนี้มีต้นดอกเกษเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ถึงกับมีคำกล่าวขานสืบต่อกันมาเสมอว่า “ข้อยอยู่กำเมืองเกษค่าน้ำชุ่ม ปลาคุ้มบ่อนคือแช่แก่งหาง ปลานางบ่อนคือขางฟ้าล้น จักจั้นฮ้อยคือฆ้องลั่นยาม” นั่นคือเมืองเกษ แห่งทุ่งกุลาร้องไห้

ต่อมาปีพุทธศักราช 2358 เมืองสุวรรณภูมิได้ยกฐานะเป็นอำเภอ เมืองเกษจึงได้แยกการปกครองออกมาและยกฐานะเป็นอำเภอเรียกว่า “อำเภอหนองแวง” ในสมัยรัชกาลที่ 6 เพื่อให้พ้องชื่อกับตำบลที่ตั้งของตัวอำเภอ ในปี พ.ศ. 2489 จึงได้เปลี่ยนจากชื่ออำเภอหนองแวงเป็น “อำเภอเกษตรวิสัย” ปัจจุบัน อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด มีประชากรหนาแน่นอีกอำเภอหนึ่งของจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของตัวจังหวัดร้อยเอ็ดประมาณ 47 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 805.81 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ อาชีพส่วนใหญ่ประชากร คือ อาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่ออำเภอจตุรพักพิมาน จ.ร้อยเอ็ด

ทิศใต้ ติดต่ออำเภอชุมพลบุรี และอำเภอท่าตูม จ.สุรินทร์

ทิศตะวันออก ติดต่ออำเภอสุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด

ทิศตะวันตก ติดต่ออำเภอบุพผรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด และอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ เหมาะสำหรับการทำนาและการเกษตรกรรม สภาพดินเป็นดินทรายเก็บความชื้นได้น้อย ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำระบบชลประทานและแหล่งน้ำเพียงพอ มักมีปัญหาฝนแล้ง น้ำท่วมในบางพื้นที่

ลักษณะภูมิอากาศ

พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบ เหมาะสำหรับการทำนาและการเกษตรกรรมอื่น ลักษณะภูมิอากาศของอำเภอเกษตรวิสัย อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมที่พัดประจำเป็นฤดูกาล 2 ชนิด โดยพัดจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือในฤดูหนาว เรียกว่า มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อิทธิพลของลมมรสุมนี้จะทำให้บริเวณพื้นที่อำเภอเกษตรวิสัยประสบกับสภาวะอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง และมรสุมอีกชนิดหนึ่งคือ มรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ลมมรสุมนี้จะพัดจากทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นส่วนใหญ่ในช่วงฤดูฝน ทำให้อากาศชุ่มชื้นและมีฝนตกทั่วไป สำหรับภูมิอากาศทั่วไปของอำเภอเกษตรวิสัยมีอากาศร้อนจัดและแห้งแล้งในฤดูร้อน และมีอากาศหนาวเย็น ในฤดูหนาว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน : เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน

ฤดูฝน : เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว : เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม

สถานที่ท่องเที่ยว

กุฎกาสิงห์ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 2 ต.กุฎกาสิงห์ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้น เพื่อเป็นเทวสถานอุทิศถวายแด่พระอิศวร เทพเจ้าสูงสุดในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย ประกอบด้วยปราสาท 3 หลังบนฐานเดียวกัน เรียงตัวในแนวเหนือใต้ สร้างหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ด้านหน้ามีบรรณาลัยตั้งอยู่ 2 ข้าง ปราสาทล้อมด้วยกำแพง และมีซุ้มประตูทั้งสี่ทิศ

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเป็นศิลปะแบบปาปวน มีอายุราวปี พ.ศ.1560 - 1630 นอกจากนี้ยังพบโบราณวัตถุหลายชิ้น เช่น ทับหลังรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ศิวลึงค์ ภายในปราสาทประธานยังพบแผ่นทองศิลาอักษรขอมลายเป็นรูปใบไม้และกลีบบัว อีกจำนวน

กุโพนระฆัง โบราณสถานตั้งอยู่ห่างจากกุฎกาสิงห์ไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 500 เมตร จากการพิจารณาถึงการวางแผนผังและเทคนิคการก่อสร้าง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ องค์ปราสาทประธานก่อด้วยศิลาแลงล้อมรอบด้วยกำแพงสี่เหลี่ยม ซึ่งมีโคปุระ หรือซุ้มประตูอยู่ทางด้านหน้าเพียงด้านเดียว มีบรรณาลัยตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ และมีสระน้ำรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กรูด้วยศิลาแลงนอกกำแพงทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ 1 สระ รูปแบบและผังของปราสาทแห่งนี้เป็นแบบสถาปัตยกรรมนอกกำแพงทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ 1 สระ รูปแบบและผังของปราสาทแห่งนี้เป็นแบบสถาปัตยกรรมขนาดเล็ก ที่เรียกว่า " อโรคยศาล " ที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงให้สร้างขึ้นในเขตปกครองของพระองค์ เมื่อราวปีพุทธศตวรรษที่ 18

กุโพนวิจ โบราณสถานตั้งอยู่ห่างจากกุฎกาสิงห์ไปทางทิศเหนือประมาณ 500 เมตร บนเนินดินขนาดใหญ่ ปกคลุมด้วยวัชพืชชานาชนิด คงเหลือเฉพาะร่องรอยส่วนฐานศิลาแลงให้เห็นเป็นบางส่วน และแห่งหินทรายขนาดใหญ่ตกหล่นอยู่บริเวณเดียวกัน โบราณวัตถุที่พบได้แก่ ปฐมกรรมรูปบุรุษ ซึ่งปัจจุบันนำไปเก็บไว้ที่อาคารเก็บวัตถุภายในบริเวณวัดบูรพากุฎกาสิงห์ ลักษณะของฝานุ่งปฐมกรรมเป็นศิลปะเขมรแบบเกลี้ยง อายุราวต้นพุทธศตวรรษที่ 16